

Um lív og heilsa verður

Hetta er næsta samrøða í greinarøð í Sösi-alinum, har prátað verður við eldri fólk í sambandi við, at altjóða eldraár er í ár.

Í nógvum londum rundar fímti hvør íbúgvi 60 ár ella meira um aldaskifti, siga vísindafólk. Oftari nú enn fyrr verða tey eldru umrødd sum eitt samfelagslig vandamál, ið fer at vaks og vaks. At fólk sjálv kunnu hava ávirkan á sína framtíð, er nakað vit kunnu vóna.

Í greinarøðini tosa vit við fólk um, hvørja hugmyndin hvør einstakur hevur um nútíðina og framtíðina. Hetta hóast eingin okkara veit, nær sólín fer í kav og vit ikki eru her longur.

Greinarøðin legði fyrri við samrøðu við Onnu Petersen í Vági. Í næstu viku verður samrøða við Jóhannu Johannesen í Vestmanna.

- At hava eina góða heilsu, er ríðingarmikil, men tað hevur ikki um tað fyrri enn tað hevur mist hana. Eg fækk eitt hokkast fyrri tólv árum síðani og tað kom ógvuliga illa við. Í dag setti eg stórra vildi í at hava eina góða heilsu, sigur Sverri.

TEKSTUR: TURID KJOLBO
MYNDIR: JENS KRISTIAN VANG

Tað eru tveggja ár síðani, Sverri Egholm legði frá sær sum landsbókavörður, men hann hevur kanska óngantið verið so virkin sum nú. Vit kenna hann sum sjónleikara, bæði á palli og í filmi, sum útvárpáman, sum lim í mangari nevnd, ríðuvund og útgevara, og í kvøld er hann ein av vortum í beinleids sendingini í Sjóntvopi Føroya í sambandi við Eldraðagarnar í Norðurlandahúsinum.

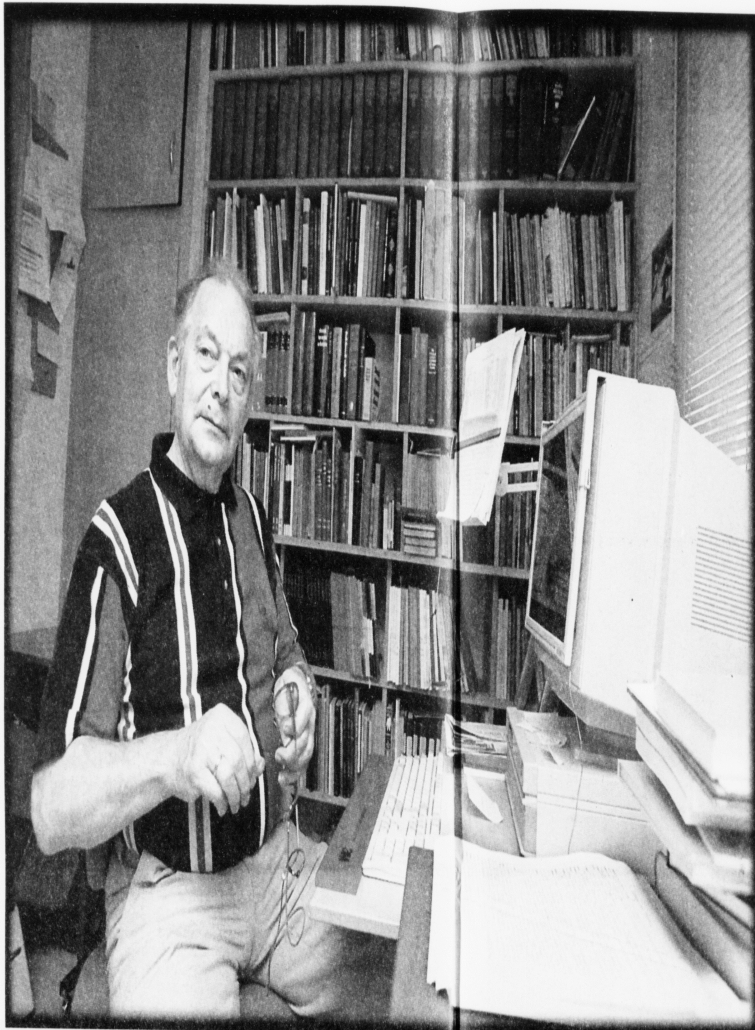
Tá ið vit stóka inn á gólv á skrivstovu hansara í Gundadali, er teldan tendará, puppi legga frammi, sum bóða frá, at her er nógv í gongd. Soleiðs sæð er hann kanska ikki tann rætti at hava í greinarøð um gomul fólk, ið skulu greiða frá, hvørja hugmyndin tey hava um nútíðina og framtíðina, men treyðugt so, hann rundar skjótt tey sjei, og vit vita, at hann hevur nógv at oysa av.

- Eru gomul fólk meiri vandamál enn nýfóðgar, avlamin, alkoholikarar og onnur. Eingin rættvörðin vil verða øðrum til byrði. Tó eru tað mong sum ikki eru gomul, sum heldur enn fegin lata tað almenna gera alt fyrri tey og nakað vel aftur.

- Yvirhøvur verða eldri fólk møtt við umhugsan og virðing, sum tey hava tað uppið. Eru tey fólkalig, so fáa tey eisini vanliga fólkaliga viðferð frá øðrum. Flest ól skjála, at gomul fólk kunnu vera eitt sindur órímlig viðvort. Fyrr var tað ófólkaligt at svara gomlum fólk aftur, nú er eisini meira jansað á tað.

Vónin
Hóast ógilega menning í øllum heiminum hesa öldina, metir Sverri, at mannaættin er komin ógvuliga stutt, og at orsök er at stúra fyrri framtíðini.

- Óll hava orsök at stúra. Ikki so nógv fyrri seg sjálvum sum fyrri øllum livandi. Vit hava øll orsök til at vera vónsikin av, hvussu stutt álóðs mannaættin er komin, og hvussu illa tað er stutt við sivilisatiónini. Tey ungu hava stórra orsök enn tey gomlu til at kvíða fyrri framtíðini. Ti tey hava stórra teoretiskan møguleika fyrri at fáa nógv fleiri plágur enn vit. Í okkara uppá seg við virkandi vælfærligarsamfélagi, er í hvussu so er nógvur ferðir minni orsök hjá gomlum fólk til at kvíða

Tað er avgjørt altíð ein vón um dagin í morgin

ALTJÓDA ELDRÁAR. - Eg kenni ikki til trupulleikan at hava ein ringan dag ella eitt ringt tíðarskeið. Tað sum gleðir okkum mest, nú vit eldast, er at siggja børn og barnabørn koma væl undan, at fylgja við í lívi og virki teirra, at kenna at eisini tey eru góð við okkum og geva okkum lut í teirra lívi. Familjulív og sosiala samveran við onnur, og at fáast við arbeiði av áhuga gevir okkum eina lívsgleði, sum er stórri enn nakrantíð fyrri í okkara lívi, sigur Sverri Egholm í samrøðu

fyrri seg sjálvum nú enn fyrri.

- Men tað er avgjørt altíð ein vón um dagin í morgin. Utan vónina er lívið lítið og einki vert. Eg eri ikki samdur við orðini hjá Benjamin Franklin, sum skal hava sagt, at hann ið livir í ella av vónini, fer at doyggja svaltandi. Henda pessimismen hóskað betur til víðurskiðini fyrri mongum árum síðani. Tá dímur mæi betur forma grísku orðtakið sum sigur, at hjá teim livandi er vónin, tey deyða hava ónga vón.

- Okkara eftirkomarar hava avgjørt stórra orsök at stúra fyrri dagnum í morgin enn vit gomlu. Tey ungu í dag hava mist evni til at lurtu eftir. Kanska tí, at tey hava fingið ógvuliga formannar alla møguleiga staðni frá. Sjálvur trúgvi eg, at fyndomi er betri enn tey nógvu orðini - uttan mun til, hvat tað

snýr seg um.

Skilið sigur, at vit skulu fyrirleika okkum
Sverri og konan Anna býgja í hugnalugum húsum í Gundadali. Og tey hava í hæggi at klára seg sjálv sum longest. Tey hava eingi ynki um at flyta, og hava ikki skrivað seg upp til ellisheis, sambyli ella nakað annað.

- Vit vita, at dagurin, tá ið vit skulu doyggja kemur nærri og nærri. Skilið sigur, at vit skulu fyrirleika okkum, soleiðs alt verður í lagi í ein og annan máta, og at vit rudda upp eftir okkum sjálvi. Vit hava tosað um

at býgja saman við fólk, sum eru í øvri.

- Vit hava einki krav uppá, at okkara børn skulu taka sær av okkum, tá ið tann dagurin kemur. Tey hava sitt egna liv. Hmvegin er tað tað mest ideella, at yngra ættarliðið tekur sær av tí eldra, soleiðs sum tað var fyrr.

- Er tað rætt at rokna við hjálpi frá familju og vinum?

- Tað veldst um. Høvdur tú óngantið velti øðrum hjálpi, kanst tú ikki rokna við hjálpi frá øðrum. Men har tað hevur verið natúrligt at hjálpa hvør øðrum, kanst tú vanta, men kortini óngantið krevja hjálpi afturfyri. Ikki við mitt fulla skil hevði eg viljað óngantið til byrði. Men kanska er tann gamli ikki altíð forur fyrri at sleppa undan at liggja øðrum til byrði.

- Tá ið tað kemur hartil, havi eg sjálvsagt ynki um at hava ávirkan á, hvat fyrri slag av hjálpi talan verður um. Eg kvíði fyrri, at eg neyvan verði forur fyrri at taka avgerð um tað. Eg kann bert nú hugsa mæi at fáa tað vanliga rokna, sum gomul fólk fáa á ellis- og ríðingum.

Ikki tað, at tey skulu gera meiri fyrri meg enn neyðugt, men at eg og onnur gomul kunnu fáa eina mentiskjálga viðferð, at vit skulu ikki merkja nakra vanvirðing og ikki fola okkum at vera til uppa.

virkin, havi altíð lisið nógv, og havi í abrar mátar ikki trupult við at stytt mæi stundir. Eg svimji næstan hvønn morgin. Men eru tað fólk, ið ikki hava verið virkin soleiðs onkursvegna, kann tað verða trupult at gerast gamal, hevur tú einki at takast við. Tey vilja undirhaldast, tá kemur sjónvarpið inn í myndina og tey gerast púra óvirkin. Eg haldi ikki, at tað almenna eigur at seta á stovn ítrivstíð. Men hjálpi til sjálvhjálpi er altíð kærkomin. Nóg mikil er at ganga til í Suðurstreymoy í øllum forum. Men sjálvar havi eg so nógv at gera, at enn brúki eg ikki av tilboðnum.

- Tað er líka umráðandi, at gomul fólk fáa ymska viðgerð og tilboð, sum at brenni fáa tað. Samfelagið hevur lynd til at koma til yvir 67 ár í ein bólk. Tey, sum nú eru millum 70 og 100 ár, koma sær ikki at rópa upp um toev, krøv, treyfir og annað, tí tey hava upplivað ringar tíðir so ofta, men tey sum nú gerast eldri, verða óvirs. Vælfærligarsamfélagið hevur gjørt fólk meiri krevjandi.

Ikki altíð so takksom
Sverri er ikki heilt samdur við tey, sum siga, at stóðan er so ring, at tey gomlu í dag hava tað ringt og verri enn onnur í samfélagnum.

- Yvirhøvur stendur ikki verri til hjá flest øllum gomlum enn hjá øðrum borgarum. Har stóðan ikki er góð, eigur ein sjálvur, eins avvarðandi ella sosialu myndugleikarnar at syrgja fyrri at fáa staðna broyting. Eingin skal taka til takkar við eina vón stóðu enn tey eftir galdandi lóg og reglur hava rætt til. Gomul fólk í dag eru fyrri mæi at vísa seg ikki altíð so takksom. Pensjónin

er ov lítil, og einki er nógv gott. Tá ið pensjónin verður hækkað, vóna bara háðarvort at hoyra. Vit eiga at verða takksom fyrri tað vit fáa. Konan og eg eru í teirru hepnu stóðu, at vit klára okkum væl, eisini fíggjarliga.

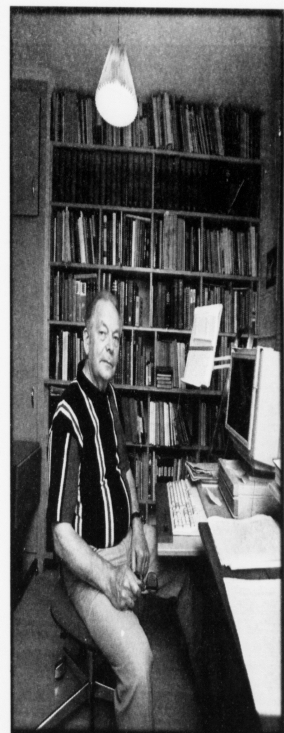
Kunnu gomul fólk seta krøv til teirra umhvørvi?

- Ja, tá ið orsök er til tess, og tey sum abvir borgarar hava rætt til tað. Ikki bara krevja fyrri at krevja.

- Eg kenni ikki til trupulleikan at hava ein ringan dag ella eitt ringt tíðarskeið. Tað sum gleðir okkum mest, nú vit eldast, er at siggja børn og barnabørn koma væl undan, at fylgja við í lívi og virki teirra, at kenna at eisini tey eru góð við okkum og geva okkum lut í teirra lívi. Familjulív og sosiala samveran við onnur, og at fáast við arbeiði av áhuga og mangt, mangt annað gerast okkum eina lívsgleði, sum er stórri enn nakrantíð fyrri í okkara lívi.

Hvørjar positivar væntanir hevur tú um framtíðina?

- At mannaættin fer at gerast klókari, at meiri fer at verða gjørt í álvara við at menna fólk um allan heim við hollari kunning, so at øll menniskju fara at kunna liva óttaleys og virða hvør annan. Og so tað, at vit sum fótoyngar, ungir sum gamlir, fara at kunna liva við meira sjálvsvirðing enn higartil. At vit allir fara at duga at siggja ta rangvørpa, mannakandi og ábyrgdarleysa í at liva í einum vælfærligarsamfélagi, sum vit ikki sjálv gjalda, men onnur gjalda fyrri okkum - heldur enn at vit sjálv fara at gjalda fyrri tað vit brúka, um tað so er nógv ella lítið. Og at vit fara at duga betur at hústá í Føroyum - tað bæði gomul og ung, sigur Sverri Egholm at enda í samrøðu.

- William Heinesen seghu mangan við meg, at 60-íni ein góður aldur. Tá vóna bærni undanskomin, tá kundi taka alt meiri ríðige, og tá hevði framvegis eina góða heilsu, sigur Sverri.